

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 6 ЈАНУАРА 1872.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ИРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 ПОВЧИЋА МЕСЕЧНО.
ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЊУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 ПОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ПОЗОРИШТЕ.

(Јавно предавање у матичној дворани 2. децембра 1871. године.)

(Свршетак.)

У народном нашем позоришту стекли смо да克ле јаку обрану против заразе туђинства; стекли смо једног од најважнијих чинилаца народне просвете и образованости; отворили смо велику школу за народ, за све разреде у народу, и за оне, до којих остали чиниоци просвете, школа и књижевност, или ретко кад, или никад и не допиру. У народном нашем позоришту стекли смо установу, која шири, подиже и све илменитијим чини језик, моралност и просвету; установу, која подстиче народну свест и понос, која утврђује народни карактер; установу, која развија народну драматску књижевност и позоришну уметност; установу, која ће добрим и уметничким представама давати свету венитачког уживања; установу, која у кобним политичким приликама постаје најпоузданјији чувар народне свести, скоро једино уточиште народног језика.

„Ми смо народ! Нас чека велика будућност!“ То вели у нас и велико и мало, и старо и младо. А шта је народ, ако нема свог народног живота, свог народног поноса, своје праве народне свести? Може ли се и помислити народност без народног језика, без народног мишљења и осећања, без народних обичаја?

Све то без чега не можемо бити народ, без чега не можемо бити Срби, све то, што нас узвишује на достојанство праве

свести, што нас опомиње, да се обазремо и да погледамо на себе па да дођемо себи, што нас измирује с прошломашу и будућномашу, једном речју, што нас чува од моралне смрти: то је наше народно позориште.

Чеси су рекли године 1848: „Да нема Аустрије, ми би је Словени морали створити!“ (Да л' би и сада то рекли?) А ја велим: да немамо нашег народног позоришта, ми би га сада морали створити, али кад га, хвала буди пробуђеној свести нашега народа и одушевљењу врлих родољубаца, већ имамо: то нам се валаја својски заузети и радити што год више можемо, да му осигурамо опстанак, ако смо ради да обезбедимо оно, што нам је најсветије на свету, ако желимо, да и ми станемо у ред изображеных народа, ако не ћемо да нам образ од стида румени, ако не ћемо, да нас постигне укор потомства.

Ако нам је да克ле стало до части, образа и поштења народног (а има ли гдегод на свету и једног правог Србина коме до тога нејестало) то нам се треба озбиљно постарати и побринути и све учинити што год можемо, да осигурамо и утврдимо један од наших најнароднијих завода.

Ако тако узрадимо, то ћемо засведочити свету и потомству најбоље, да смо разумели дух времена и да смо подмирили једну од најпречих наших народних потреба у данашњем веку.

Д Е М О Н

(Наставак.)

III. ПОЈАВА.

Пољана испред вароши. С леве стране градска капија. Војска прелази преко позорнице; прати је тужан глас оркестра. Војници носе мртво тело Душаново. Народ сакупљен стоји унаоколо. Сви улазе кроз капију.

Звездочатац (улази).

Огромна је царска сила, свет је подушире!
Од челика бедемови око ње се вију;
Међу њима заблистала царска глава,
Троструком је златном круном окићена.
У крилу му с' осмејкива чедо благо,
На глави му од колевке круна блиста. —
Царски снови славу пишу, дневи ноћи,
Хоће злато с лавориком да промени. —
Ал' се њему уз колено змија вије
Ђута гуја хоће крви да с' напије,
Издајства јој отров црни на језику
У срцу јој смрт ледена —
Стани, царе, немој даље у облаке!
Над њима су звезде сјајне — људске душе,
Играјући плавим сводом звезде ситне,
Написаше златни слови судбу твоју —
По њима сам дugo читao — разабрах је — —
Стани, царе, чудно пише вечна правда:
Смртнога је само земља, њу нек' гледа
Хоће лако, гледећ' небо, да с' изгуби —
А путови небески су заплетени
По њим' само вечни дуси мирно кроче —
Цар — човече од земље си, земљу гледај!
По њојзи се страсти врзу и грехови!
Испод ње се журно крећу зли духови;
Змија их је обавила и опила
С њима хоће царски престо да поруши,
С њима хоће златну круну да истроши.
Кроз бедеме бујицу је прокопала
Златан престо из основа задрмала.
Цар не хаје што му звезде пишу —
До недара с' гуја успузала,
Љuti отров на ње изблјувала.
Силан пада а царство пропада!
(Почиње да се мрачи. Звездочатац гледа око себе.)
Помрачила с' царска звезда!
Једна пада, друга се првени
Као у крви да је окупана —
— У црно се земља заодева. —

Освета је разуздана

Клетва пишти, грабеж вија
Потоком ће крв да лије — —

(У одласку.)

Ноћ је црна,

Ал' је црња издајничка душа. — —

Изнад мрака светли вечна правда! — —

(Међутим се сmrкло. Вукашин излази устрашен и осврће се на све стране)

Вукашин.

Душа лети, а под њоме

Црни пакао грозно зија,

Нађе душу да отрује.

Нађе жртву да прогута.

Куд си пошао грешни Вукашине?

Хоћеш рају? Врата затворена — —

Руке су ти крвљу покропљене,

Лице ти је срамом омрљено.

За крв царску рај затворен стоји,

За крв сродни муке су паклене.

Ох ужасна мисао мрака

Што овлада слабом душом,

Одкад сунце земљу греје

Већег треха неугледа:

Дело црње од поноћи.

Душа црња и од дела!

У њојзи се грешна мисао снује

Свога сродног цара да отрује;

У њојзи се љути отров сиррема —

Јед се просу — цара више нема!

(У заносу.)

Опустео царски престо

Под њиме се змије лету;

Око њега сова кречи,

Ноћна тица злослутница —

Нећу престо — нећу — нећу —

Даћу злато да залију

Љутој гуји адско жвало,

Даћу крвцу да зајазе

Сову тицу грабљивицу;

Својом сузом крв ћу спрати

Што ју проли цару своме

Кад син с њега суд изрече

Биће краја јаду моме! —

Нећу престо — нећу — нећу!

(Вукашин пада)

(Лемон се појављује на старом месту и шири руке над Вукашином. Овај се буди мало по мало.)

(Наставиће се.)

М А X I M.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

* („**Максим Црнојевић.**“) У уторак 4 јануара о. г. приказивао се „Максим Црнојевић.“ Ту је трагедију написао др. Лаза Костић, а за позорницу је удесио А. Хаџић. Може се рећи да је ова представа у опште добро испала, и ако су се неке измене у улогама морале учинити о самом дану представе, и то с тога, што се Ј. Маринковића из иенада разболела. Тако је Филету у место Ј. Маринковићке приказивала К. Савићева, а Аиђелију у место К. Савићеве М. Недељковићка. Ова је представа за новосадску публику још и у толико занимљива била, што су готово све улоге за многе наше глумце нове биле, па је тако било лепе прилике, да се упореди игра наших данашњих глумаца са игром глумаца пре две године. Тако је, осим већ споменутих, Иву Црнојевића представљао Ружић, а Максима Брани. Оба су веома добро одговорили своме задатку, а на задовољство у лепом броју искупљене публике, која им је игру често тапшањем попратали и на послетку Бранија и изазвала. Још нам вала и то споменути, да је позоришни свирачки збор тако лепо свирао, а све одабране комаде, да му је публика своје признање тапшањем изјављivala.

НЕКРОЛОГ.

(† **Костантин Поповић.**) (Крај.) Трећи је период време сталних народних позоришта у Загребу, Новом Саду и Београду, са стручним глумцима. Комади су вренији у сваком погледу; пази се више на језик. Зборник комада, који се изигравају, саставља се мање — више по некоме плану.

Представљачка уметност беше из прва, читаво столеће, готово једино у рукама драговољачких друштава. Прво тако друштво знамо да се склопило било прошлога века (1783) у Бечкереку, а у другој и трећој десетини овога столећа представљаху таки драговољци у Будиму, Новом Саду и Крагујевцу (Аћим Вујић). У 30-им и 40-им годинама јављају се представљачке дружине у Новом Саду, Сомбору, Суботици, Бечкереку, Митровици; за тим у Загребу 1835 и 42, а у Београду 1842 и 52. Ту је нарочито новосадско друштво од 1842 дало више глумаца Загребу (Исааковић, Поповићева, Капдеморда, Марковић, Петровић, Грујић) и Београду (где је позориште већ тада, за прве владе кнеза Михаила, уживало државну помоћ; представљало се у царинарници — „ђумруку.“ —) Године 1844 и 45 изиђе и К. Поповић у Новом Саду са својим венцем представа.

Оваке представе потхрањивале су љубав к српском позоришту; бише с једне стране згодно средство противу туђинске наметнице, а с друге онет умањиваху предрасуде против глумачкога реда, јер су обично представљали младићи и девојке из бољих кућа. Дружине те не беху поникле у једно време, те с тога из почетка и несу стајале међу собом ни у каквој свези; али с временом учестваше, почеше се ширити и давати сталне представљаче, почеше брижљивије прикупљати позоришне комаде, кад публика стаде искати подуже сезоне представа.

Вредно би било саставити списак свију тих друштава и њихових реперторија, па би се онда видело, како су ти поједини пламенови, светлаци, донде учествавали, докле се несу разгорели и распламтели као свети огањ у сталном храму српске и хрватске Талије. Нарочито је Нови Сад у томе често био покретач.

С те стране ваља ћути и К. Поповића заслуге око српскога позоришта. Његов прилог неје најмањи у том великом и лепом сплету!

Последњих 25 година Коста се Поповић неје јављао на књижевном пољу. Он неје разумевао новога покрета у књижевности, и у опште у просветном животу нашем; с тога му је био противан. Али, и ако послови његови око позоришне књижевности и уметности данас имају више историјску вредност, него што би били за садашње стање и потребе наше, ипак чине да их се захвалио сећамо: јер у њима налазимо, ако не велика талента, а оно чисту родољубиву душу, која беше одушевљена за све што је племенито и лено; јер видимо да је и он не мало учествовао око труднога и мучног подизања позоришног храма, у дугом времену од 110 година, — а ко учини нешто вредно за своје време, тај је учинио и за потоња! С тога му велимо: хвала ти на труду, Косто Поповићу! Вечан ти спомен!

Б.

МУЗИКА.

* У Јескви су изашли напеви на руске песме од Албрехта, Всеволошкога, Кушельева — Безбородка, Соколова, Четљицкога и Мельцера. Сваки од тих напева стоји само по 50—80 копејака, те их тако може лако набавити сваки пријатељ народне музике. У опште би желели, да се на нашим беседама више пази на музiku и на певање осталих словенских народа, а тиме би се словенска вештина узјамно подупирала.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ПРЕТИПЛАТА.

ПРЕДСТАВА ЧЕТВРТА.

БРОЈ 2.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 6. ЈАНУАРА 1872.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРANI

ПРВИ ПУТ:

ГРАНИЧАРИ.

ПОЗОРИШНА ИГРА ИЗ НАРОДА, С ПЕСМАМА, У 3 РАДЊЕ, ОД Ј. ФРАЈДЕНРАХА, ЗА СРПСКУ ПОЗОРИЦУ УДЕСИО А. ХАЦИЋ, МУЗИКА ОД А. МАКСИМОВИЋА.

ОСОБЕ:

Бранко Срнић, обрштар .	Зорић.	Јоца Бочић,	Лесковић.
Милева, жена му	Ј. Маринковићка.	Сава Чујић,	Суботић.
Даница, ћби му	Љ. Зорићева.	Сара,	Мар. Недељковићка.
Каролина Либхерц, собар.	Л. Хацићева.	Марта,	М. Савићева.
Смиљанић, трговац	Лукић.	Сима, андријин слуга	Соколовић.
Андреја Миљевић,	Ружић.	Мара, слушкиња . . .	Л. Маринковићева.
Маца, жена му,	Драг. Ружићка.	Васа Петровић, тамни-	
Милка, ћби му,	М. Зорићева.	чар, стриц андријин	Хацић.
Грга Петровић,	Границари	Крчмар	Бунић.
кручмар	Рашић.	Наредник	Пешић.

Официри, војници, стражари, граничари и граничарке, грађани и свирачи. —
Збива се у граничарској регименти.

Улазне цене: Седиште у кругу 1. фр. а. вр.— Седиште првога реда и на страни 80 н. а. вр.— Седиште другога реда и на страни 70 нов. а. вред. — Седиште трећега реда 50. н. а. вр. — Стаяње 40. н. а. вр. — Галерија 20. н. а. вр. — Ђаци, деца, али само уз своје родитеље, и војници до наредника плаћају 20. н. а. вр.

У суботу 8. јануара први пут: „ПАРТИЈА ПИКЕТА.“ Шаљива игра у 1 радњи, по Фурнијеру и Мајеру превео Ф. Оберкнежевић. Пре тога први пут: „ШКОЛСКИ НАДЗОРНИК.“ Шаљива игра у 1 радњи, с певањем, од К. Трифковића.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5. н. а. вр. и то: у трговини Пере Попадића, Паје Миросављевића, Стеве Ратковића и Јоце Филиповића, у срп. народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА У ВЕЧЕ.